

סימן ריז

ברכת הבשמים והמוגמר. ובו' ח' סעיפים :

א הנכנס לחנותו של בושם שיש בו מיני בשמים מברך 'בורא מיני בשמים'. ישב שם כל היום, אינו מברך אלא אחת. נכנס ויוצא נכנס ויוצא, מברך על כל פעם, ודוקא שלא היה דעתו לחזור אבל היה דעתו לחזור לא יברך :

ביאור

סעיף א

איך מברכים כשיש כמה מינים של בשמים

א. במ"ב ס"ק ג חילק דהטעם שמברכים מיני בשמים משום דאינו נוטל בידו שום בושם אלא כשנכנס עולה לו ריח מכמה מיני בשמים כאחת לפיכך מברך ברכה כוללת, ע"כ. ומשמע דאפילו אם הבשמים מונחים כל חד לחד כן הדין ואע"ג דבסימן רטז ס"ק נז משמע דאם הם בשתי אגודות מברך על כל חד בפרטות יש לחלק דהכא מיד שנכנס מריח בכולם א"ג דהכא אין בידו ליטלם בידו דאינם שלו ונפק"מ דבביתו כשיש לו כמה מינים אפילו שמריח בהם קודם שמברך יש לו ליטול אחד אחד ולברך על כל חד בפ"ע וכן נלע"ד לדינא.

אם הריח בבשמים ויצא מביתו להתפלל וחזר אם צריך לברך שנית

ב. ובמ"ב ס"ק י כמה שכתב דאם הלך לעסקיו או להתפלל בבהכנ"ס הוי הפסק וצריך לברך שנית ודבריו צ"ב דהא בסימן קעח סעיף ו פסק מרן דמי שמתפלל באמצע הסעודה לא הוי הפסק וכתב במ"ב שם בס"ק מז דלפי מרן דוקא במתפלל בביתו אבל לפי הרמ"א אפילו בהולך לבהכנ"ס להתפלל ג"כ לא חשיב הפסק וע"כ ל"פ אלא התם דאם יצא ודעתו לחזור צריך לברך לפי מרן השו"ע לא כן בברכת הריח דא"צ לחזור לברך אם דעתו לחזור א"כ לכו"ע לא הוי הפסק ומדוע המ"ב פוסק הכא דהוי הפסק.

אם הליכה או שינוי מקום הוי הפסק במברך על טליתו

ג. והנה מקור דין זה למד המ"א מדין סוכה ובסוכה כתב המ"א בסימן תרלט ס"ק יז דהליכה לבהכנ"ס הוי הפסק ומקורו של המ"א זה מסימן ח סעיף יג דכתב מרן השובש טלית קטן ומברך עליו כשהולך לבהכנ"ס ומתעטף בטלית גדול צריך לברך עליו דהליכה מביתו לבהכנ"ס חשיבה הפסק ועיי"ש בט"ז ס"ק יא דסובר דהליכה לא הוי הפסק ובמ"א שם ס"ק טז הביא דעת מהר"מ דהליכה מביתו לבהכנ"ס לא הוי הפסק ובס"ק יז שם כתב המ"א דכוונת מרן דההפסק הוא משום דהוי שינוי מקום ולכן אם הולך בבית אחד אפילו הולך הליכה מרובה לא הוי הפסק ודעת מהר"מ דהואיל דעדיין הטלית הקטן עליו לא הוי שינוי מקום הפסק.

ביאור דעת השו"ע דכשעושה שינוי רשות מריח או סוכה לא הוי הפסק לא כן בטלית וטעם הדבר

ד. והנה שורש דין זה נלע"ד דהוא תלוי בשני תי' המ"א בסימן ריז ס"ק ג מדוע ברכת הריח וכן ברכת לישוב בסוכה לא הוי שינוי מקום הפסק ומהני דעתו לחזור ומאי שנא מהא דקיי"ל בסימן קעח דבשינוי מקום לא מהני דעתו לחזור וע"ז חילק מ"א בתי' קמא דגבי בשמים וסוכה הוא מריח אותם בשמים וחזור לאותה סוכה משא"כ באכילה דאוכל דבר אחר [כלומר דהואיל וכבר אכל כל דהו אחר הברכה א"כ לעולם חסר ממה שאכל ולא נשאר אותו מאכל שבירך עליו] ותי' שני תי' מ"א דגבי ברכת הריח וסוכה מקרי לא מחוסר מעשה דמיד שנכנס לחנותו של בשם הוא מריח וכן מיד שנכנס לסוכה הוא מקיים מצוה לא כן במאכל דמחוסר מעשה להכניסו לפיו [ויתכן דאפילו אם המאכל בפיו כגון סוכריה מ"מ מחוסר מעשה של בליעה לא כן ריח דממילא הוי, ודו"ק] והשתא יש להקשות מהא דסימן ח סעיף יד דאם פשט טליתו אפילו היה דעתו לחזור ולהתעטף בו מיד צריך לברך כשיחזור ויתעטף בו וקשה מאי שנא מריח וסוכה וכן תמה במ"א שם ס"ק יח ומזה הכריע כמו סברת הרמ"א שם דשאם דעתו לחזור ולהתעטף לא מברך ואמנם לפי דעת מרן ע"כ לחלק דשאני טלית דמחוסר מעשה וזה כמו חילוקו השני של המ"א בסימן ריז.

בענין הנ"ל אם יש חילוק כשיש שינוי רשות והליכה או לא

ה. ולפי"ז אין לפשוט מהא דפסק מרן בסעיף יג דהליכה מביתו לבהכנ"ס הוי הפסק ואין לפשוט מזה לא על סוכה ולא על ברכת הריח דהא בלא"ה ע"כ יש חילוק בין טלית לסוכה וברכת הריח דבטלית אפילו אם פושטה על דעת להחזיר צריך לברך לפי דעת מרן השו"ע לא כן בסוכה וברכת הריח וא"כ י"ל דדוקא בטלית פסק מרן דהליכה מביתו לבהכנ"ס הוי הפסק וזה בין אם נפרש דהטעם של מרן משום דהליכה חשיבה הפסק ובין אם נפרש דהטעם של מרן משום שינוי מקום

וחשיב הפסק וכן אם נפרש דתרתיה הוי הליכה ושינוי מקום מ"מ כ"ז דוקא בטלית שמחוסר מעשה לא כן בסוכה ובברכת הריח דאפילו הליכה ושינוי רשות לא יחשב הפסק.

דעת מ"א בענין הליכה אם הוי הפסק ולדינא שבסוכה וריח לא הוי הפסק

ו. והמ"א בסימן תרלט שכתב שהליכה מביתו לבית הכנסת הוי הפסק גם לגבי סוכה לטעמיה אזיל דבסימן ח ס"ק יד כתב להכריע כדעת הרמ"א מדין סוכה דאפילו שיצא ממנה כל שחזר אליה לא צריך לחזור ולברך וה"נ בטלית ואמנם לפי מה שחילק המ"א עצמו בסימן ריז ס"ק ג דשאני ברכת הריח וסוכה דלא הוי מחוסר מעשה א"כ לפי"ז אודא לה הוכחת המ"א בסימן ח ס"ק יח וא"כ לעולם אימא לך דהליכה מביתו לבית הכנסת לא הוי הפסק ועצם התפילה כבר כתבנו דמבואר בסימן קעח דלא הוי הפסק.

תמיהה במ"א ובמ"ב בענין הליכה גבי ריח אם חשיבא הפסק

ז. ויש לתמוה על המ"א דבסימן ריז ס"ק ז כותב דאפילו אם חזר ומריח בבשמים אחרים אין צריך לברך [והיינו כשמתחילה היה דעתו להריח גם בבשמים האחרים] והיינו דפסק כתי' בתרא של המ"א הנ"ל שכל שאינו מחוסר לא צריך לחזור ולברך וכמו שכתב בשעה"צ ס"ק יב וס"ק יג וא"כ קשה דלפי"ז צריך להיות דהליכה מביתו לבהכנ"ס לא הוי הפסק דאין לנו מקור שיחשב הפסק דהא כל מקורו של המ"א זה מדין טלית והתם הוי מחוסר מעשה לא כן גבי ריח וסוכה לא צריך לברך ושו"ר במ"ב בסימן תרלט שכתב במ"ב ס"ק ז מ"ז דאם יצא לבהכנ"ס להתפלל לכו"ע צריך לברך בשעת אכילה שניה ובשעה"צ שם ס"ק צא כתב לצדד דהג"מ דוקא בין אכילה לאכילה שבלא"ה דעת הט"ז ודעימיה דבאכילה שניה בסוכה צריך לברך שוב לא כן באמצע האכילה דאין צירוף סברות אחרות צידד השעה"צ דלא יברך שוב ולפי"ז צ"ע מדוע בברכת הריח פסק בפשיטות דהליכה מביתו לבהכנ"ס הוי הפסק והרי בזה ליכא לצרף סברות אחרות שפסקו לברך גבי ברכת הריח וא"כ קיי"ל דהליכה מביתו לבהכנ"ס לא הוי הפסק, וצ"ע.

גדר מחוסר מעשה שצריך לחזור ולברך אפילו אם היה דעתו על כך

ח. והנה בשעה"צ ס"ק יב כתב דאפשר דאם נוטלן בידו כדי להריח בהם ומתחילה לא היה מינכר לו הריח גם לתי' השני צריך לברך דהנטיילה נחשב כמעשה, עכ"ל. ודבריו צ"ב דלכאורה כוונתו דנוטלן ביד להריח בהן היינו דאם לא יקרבן בידו אליו אינו מריח כי לא היה מינכר לו הריח וע"י שקירב אותם אליו מינכר לו הריח וקשה דהא כל שיוצא לבחוץ ואין מינכר לו הריח וצריך להתקרב כדי שיהיה הריח מינכר לו ולא חשיב מחוסר מעשה וא"כ מדוע נימא דכשצריך להקריב את הבשמים בידו מיקרי מחוסר מעשה ואמנם שאלה זו יכולה לישאל גם ביחס לטלית שכתבנו

קודם לכך דטלית חשיב מחוסר מעשה ומאי שנא מסוכה או מברכת הריח דלא חשיב מעשה והרי גם גבי ברכת הריח או בסוכה חסר מעשה קריבה וע"כ צ"ל דכל שאינו חסר מעשה בידו גרע ולא דמי לנכנס לסוכה דכל שלא הגיע לסוכה לא שייך כלל במצוה וכשמגיע לסוכה מיד נכנס ומקרי לא מחוסר מעשה וכן גבי ריח שמיד שנכנס לחנותו של בשם הוא מריח ומיד כשיש לו שייכות לריח דהיינו כניסה לחנותו של בשם הוא מריח ואינו מחוסר מעשה לא כן בטלית דאפילו כשאוחז בה ויש לו מגע עמה עדיין מחוסר מעשה של עיטוף ולכן מה"ט דן השעה"צ גבי בשמים דמחוסר מעשה של קריבה בידו והא דכתב בלשון אפשר שמא משום דיש אפשרות דיקרב עצמו לבשמים ושם יריח ולכן הסתפק דילמא גם בכה"ג חשיב מחוסר מעשה ודוחק לפרש כוונת השעה"צ דמיירי באופן דדוקא ע"י שיפשוף יצא הריח דכל כה"ג לא מסתבר שיסתפק בזה כי וודאי מיקרי מחוסר מעשה ולכן ע"כ לבאר דמיירי בלא מחוסר שיפשוף וכנ"ל הן אמת דעצם הסברא כאן צ"ב דמה טעם יש בזה לומר דזה שמקרב את גופו לבשמים לא מיקרי מחוסר מעשה וזה שמקרב את ידו לטלית ומתעטף בה מיקרי מחוסר מעשה, וצ"ע. וצ"ל כנ"ל דכל שאינו במקום לא מקרי מחוסר מעשה ומיד שמגיע למקום הריח בא ממילא וכן בסוכה, ועדיין צל"ע והיעב"א.

ביאור ראית הגר"א דאם לא מחוסר מעשה אפילו בבשמים אחרים אין צריך לברך

ט. והנה הגר"א כתב להוכיח כתי' שני של המ"א מידי דהוה אברקים ורעמים כפי הירושלמי והביאו הרא"ש בפרק ט סימן ג וז"ל ירושלמי על הברקים ר' ירמיה ור' זירא בשם ר"ח דיו פעם אחד בכל יום ר' יוסי בעי במה אנן קיימין אם בטרודין דיו פעם אחת ביום אם במפסיקין מברך על כל פעם ופעם פירוש טרודין שלא נתפזרו העבים בינתיים מפסיקין שנתפזרו העבים בינתיים חייליה דר' יוסי מן הדא היה יושב בחנות של בשם כל היום אינו מברך אלא אחת אבל אם היה נכנס ויוצא מברך על כל פעם ופעם, עכ"ל. הירושלמי והשתא משמע דכשלא נתפזרו העבים למד ר"י בירושלמי מדין יושב בחנות של בשם כל היום דאינו מברך אלא אחת ואם נתפזרו העבים למד מאם היה נכנס ויוצא דמברך על כל פעם ופעם דזה דמי לפיזור העבים ויוצא שכשלא נתפזרו העבים דמי ליושב בחנות ונתפזרו דמי ליוצא מן החנות.

חילוק בין בשמים לברקים לענין דעתו לחזור

י. וא"ת א"כ לפי"ז מדוע מרן בסימן רכו סעיף ב פסק דאם נתפזרו העבים צריך לברך היה לו לחלק דאם היה דעתו לברך לא צריך לברך שוב כמו ביצא מן החנות וחזר ומקור הדין בהא דנכנס לחנותו של בשם הוא מהר"מ מרוטנבורג דפי' דמיירי באין דעתו לחזור ולפי הירושלמי צ"ל דגם בעננים שנתפזרו אם היה דעתו לחזור פטור מלברך ותימה על השו"ע דלא כתב חילוק זה בסימן

רכז וכן קשה על הטור שלא חילק כן. ועוד קשה דלכאורה מוכח דהפוסקים לא פסקו כמו ירושלמי הזה וכנ"ל דלא השוו לגמרי את דין נכנס לחנותו של בשם לנתפזרו העבים וע"כ דס"ל דיצא מחנותו של בשם קיל טפי וא"כ מה מוכיח הגר"א מהירושלמי והנה בזה דהפוסקים לא ס"ל דהירושלמי י"ל דלעולם ס"ל כהירושלמי אלא דלענין דעתו לחזור לא שייך כלל ענין זה בנתפזרו העבים דאטו בדידיה תליא מילתא והרי תלוי זה במי שאמר והיה העולם דשמא לא יתכנסו העבים ושמא לא יהיו ברקים ורעמים ולכן כל כה"ג לא מהני דעתו לחזור וכעין סברת הט"ז גבי ברכה דכל שדעתו על כך ואין בידו לא מהני דעתו עיין בסימן קעט ס"ק ד וה"נ ע"כ לחלק כן בשו"ע דגבי עבים לא מהני הא דדעתו עליהם.

תמיהה בראית הגר"א מברקים

— יא. אך אכתי לפי"ז אינו מובן ראית הגר"א דהא חילוקו של המ"א בתי' הראשון הוא דאם הוי אותו דבר שבירך עליו מהני דעתו לא כן אם הוי דבר אחר וגבי רעמים וברקים לא מהני כלל דעתו וי"ל דהגר"א כתב ראייתו מהיכא שלא נתפזרו העבים דאע"פ שבכל שעה ברק אחר הוא אעפ"כ מהני כיון שלא הסיח דעתו וש"מ דהואיל ואינו מחוסר מעשה מהני דעתו אך דבר זה תמוה דהא לכאורה הירושלמי דימה דין שלא נתפזרו לדין יושב בחנות של בשם ולא יצא משם ובוזה לא איכפת לן כלל אם הוי אותו דבר או דבר אחר וכל החילוק של המ"א זה רק ביוצא מהחנות ואולי י"ל בדוחק דהבין הגר"א דראית הירושלמי מבוססת על סברת הר"מ מרוטנברג דמיירי ביוצא מחנותו של בשם ביצא ודעתו לחזור וזה דמי ללא נתפזרו העבים אלא שכל זימנא בא ברק אחר ולכן דמי ליוצא וטעמא דמהני משום דלא הסיח דעתו ודמי לדעתו לחזור ולכן מוכיח דאע"פ שהיה ברק אחר מהני דעתו וכ"ז צל"ע היטב ומ"מ את הקושיא על המ"א יש לישב דהבין את הירושלמי כנ"ל דלא דימה הירושלמי ליוצא רק בנתפזרו העבים.

— חילוק הדרישה שלא הוי הפסק בשינוי מקום לענין ריח

יב. ובדרישה אות ב' כתב חילוק בין שאר מאכלים לריח דגבי ריח לא שייך לומר שיסיח דעתו מכאן ויריח במקום אחר שריח כזה אינו נמצא במקום אחר ודמי להניח מקצת חברים, ע"כ. ולא הבנו כוונתו דאטו במאכל כל המאכלים הם באותו ענין ומנ"ל שימצא מאכל כזה במקום אחר וכך בריח מי לא עסקינן שימצא ריח כזה במקום אחר, וצ"ע. ועיי"ש עוד מה שחילק בין טלית לברכת הריח דגבי ריח דרך לילך ולבוא לא כן גבי טלית וצ"ב דאם כן גם גבי מאכלים יועיל דעתו דהא דרך לילך ולבוא וא"ל דסמך הדרישה על חילוקו הנ"ל בין מאכלים לריח דמאכל ימצא במקום אחר דא"כ גם טלית נימא שימצא במקום אחר וי"ל דבמאכל דרך לקבוע ולא לילך ולבוא לא כן בריח.

ב. אין מברכין על הריח אלא אם כן נעשה להריח, הילכך אין מברכין על בשמים של מתים הנתונים למעלה מהמיטה, שאינם אלא להעביר סרחונו של מת אבל נתונים למטה מברכין, שאני אומר לכבוד החיים הם עשויים. וכן אין מברכין על

ביאור

ובמשבצות זהב בתחילת הסימן כתב חילוק אחר משם הט"ז בסימן תרלט דגבי ריח הואיל ואם מריח בא לו הריח מאליו ולא שייך היסח הדעת א"כ גם לא שייך שינוי רשות לא כן בשאר דוכתי דשייך היסח הדעת וכן בסוכה כשיושב בה אפילו אוכל כמה סעודות לא שייך היסח הדעת, וק"ל.

ולסיכום אם בירך על בשמים ויצא בחוץ ודעתו לחזור לא יחזור ויברך אע"פ שהם בשמים אחרים דסב"ל ועוד דכן דעת השו"ע ואפילו אם נחסרו הבשמים לא מברך ואם הלך לבהכנ"ס לא הוי הפסק ולא יברך כל שדעתו לחזור ולהריח בהם ואפילו אם בירך בבית זה ודעתו לילך לבית אחר ולהריח לא יברך אך יותר טוב במצב כזה שלא להריח בבשמים השניים כדי לצאת מהמחלוקת בדין נכנס לחנותו של בשם.

אם מברכים על ריח שבבית מרקחת

יג. כתב בבה"ל לחקור בריח שיש בבית מרקחת וצדדי הספק דבחנותו של בשם עשוי לריח משום דחפץ שיבאו קונים להריח אבל בבית מרקחת אין חפץ לרוקח שיריחו בריח טוב דאטו כל מרקחת היא ריח טוב אלא חפצו שע"י שיריחו ידעו שזה בית מרקחת לא כן במוכר שחפץ שיריחו ריח טוב ויהנו ממנו וע"י כך ימשכו לקנות מהבשמים דכל כה"ג מקרי נעשו להריח לא כן כשאינו חפץ שיריחו בריח רק כדי שידעו שכאן זה בית מרקחת ולא שיריחו ריח טוב, וק"ל.

אם ממשיך להריח בסתמא לא הוי היסח הדעת

יד. ובמ"ב ס"ק ד כתב דכל שממשיך להריח לא שייך היסח הדעת וביאור הדבר דאע"פ שאינו חושב להריח כל שהוא מריח בפועל הרי מסתמא כך דעתו ויש לברר אם מסיח דעתו לגמרי דמחליט שלא ליהנות מן הריח אם מהני מה שמריח והיכא דממשיך להריח אפילו שאינו מתכוון להריח דלהט"ז כל כה"ג לא חייבו ברכה מ"מ זה דוקא בתחילה דאם לא נתכוון לא תיקנו ברכה לא כן במקום שמתחילה התכוון ושוב לא חשב על הריח כל שהוא מריח עדיין ממשיך המעשה הראשון, וק"ל.

בשמים של בית הכסא ולא על שמן העשוי להעביר את הזוהמא :

ג. מוגמר שמגמרין בו את הכלים אין מברכין עליו, לפי שלא נעשה להריח בעצמו של מוגמר אלא כדי ליתן ריח בכלים. וכן המריח בכלים שהם מוגמרים אינו מברך, לפי שאין עיקר אלא ריח בלא עיקר :

ד. בשמים של ערוה, כגון קופה של בשמים תלוי בצוארה או אוחות בידה או בפיה, אין מברכין עליהם לפי שאסור להריח בהם שמא יבוא לידי הרגל נשיקה או קרוב בשר :

ביאור

סעיף ב

איך הדין בריח שעשוי להעביר הזוהמא וגם ליהנות מן הריח אם מברך עליו

כתב בשעה"צ ס"ק יט דאם מתכוון לסוך את ידיו גם להעביר את הזוהמא וגם להריח מסתפק הפמ"ג וצ"ב מאי שנא מהא דנפסק בשו"ע סימן רטז סעיף ב דאם נטל לאוכלו ולהריח בו מברך הנותן ריח טוב בפירות ועוד צ"ב מהא דכתב במ"ב ס"ק יד דאם מתכוון לגמר את כליו וגם להריח דצריך לברך עליו [ועיין במשבצות זהב סוף ס"ק א] וי"ל דיש לחלק דדילמא גבי זוהמא עיקרו להעביר את הזוהמא אבל בעשוי לכך ולכך בשווה אה"נ דמברך עליו וגבי אתרוג שעשוי להריח ולאכול י"ל דמיידי בשווה ועוד יתכן דבאתרוג וכן במ"ב ס"ק יד אמרינן דמסתמא עיקר כוונתו להריח ועיין בהלכות שבת מה שכתבנו בזה בדין ברכת מאורי האש עיי"ש בברכת יצחק דף תנט ס"ק ב ועיין בשעה"צ ס"ק כג.

סעיף ד

אם מותר לברך על בשמים של ערוה ואם יש חילוק אם הם עליה או לא

א. ברמב"ם כתב בשמים של ערוה מן העריות אין מברכין עליהם לפי שאסור להריח בהם והרשב"א בתשובה כתב עליו ולא ידעתי לו מקום ואולי של ערוה ממש ומפני שעשויים להעביר את הזוהמא א"נ שהן עשויים לעברה להטיל ארס של יצר, עכ"ל. ומה שכתב בתי' קמא צ"ל דכוונת הרשב"א דהרמב"ם מצא כן באיזה תוספתא דבשמים של ערוה אין מברכים עליהם ופי' הרמב"ם את הטעם משום שאסור להריח בהם וע"ז כתב הרשב"א דזה אינו אלא הטעם משום שעשויים להעביר את הזוהמא ושו"ר בפרישה שכתב על הרשב"א שתי' זה אינו ואולי י"ל דהרשב"א ל"ג

ברמב"ם שאסור להריח בהם, וצ"ע. והרד"א כתב שבשמים של ערוה היינו כגון קופה של בשמים תלויה בצוארה או שאוחזת בידה או בפיה ואסור להריח באותם הבשמים שמא יבוא לידי הרגל נשיקה או קירוב בשר, עכ"ל. ויוצא דלהרשב"א בטעם קמא דעשויים להעביר זוהמא אין לברך עליהם אפילו אם הבשמים לא עליה ולפי טעם שני של הרשב"א דעשויים לעברה יש להסתפק בזה אם יש חילוק אם הם עליה או לא ולפי הרד"א משמע דוקא בכה"ג אסור דהוי בידה או בפיה או בצוארה ומרן בשו"ע העתיק כהרד"א ומשמע דלא חש לטעמו של הרשב"א דעשוי לזוהמא וס"ל כהרד"א דדוקא במונח על גופה אסור.

בדין בשמים של ערוה אם יש חילוק אם מכירה או לא ואם יש חילוק אם הם עליה או לא

ב. והט"ז ס"ק ג כתב נ"ל דרגילות נקט שהיא רגילה בכך אבל מ"מ אפילו הסירה משם ומונח אסור לברך עליהם דהא עשויה לדבר ערוה ותו דעי"ז יבוא לידי היריהור ביודעה ומכירה, עכ"ל. ונפק"מ בין שני התי' דלפי תי' קמא אפילו בלא יודעה ומכירה אסור כיון שעשויה לדבר ערוה לא כן לתי' בתרא. ואמנם הסבר זה של הט"ז הוא דוחק וכבר כתב במ"א דהבו דלא לוסיף עלה כיון שהרשב"א בתשובה תמה על הרמב"ם וכן מוכח בביאור הגר"א שכתב כגון וכו' וכן פי' הרד"א דברי הרמב"ם, עכ"ל. וזה שייך רק אם נפרש בדוקא מיירי דאם בא הגר"א לומר דטעמו של הרמב"ם משום עברה היה לו להניח דיבורו על התיבות שמא יבוא לידי הרגל עברה אך עדיין יש לדחות דבא לאפוקי מפיו הרשב"א דמשום דעשוי להעביר את הזוהמא פי' כן ומה שכתב הט"ז דביודעה ומכירה אסור שמא בזה אה"נ דאסור גם לפי השו"ע והגר"א אפילו כשאינם עליה או שמא דאין לאסור רק בבגדי ציבעונין לא כן בריח דאין לו כ"כ ידיעה של מי ריח זה ולכן לא גזור בזה ולדינא יש לדון להתמיר הואיל והוי חשש ברכה לבטלה.

מסקנא בדינים הנ"ל

ג. ולכן אין לברך אפילו על בשמים של ערוה שאינם עליה ואמנם אם בירך על בשמים אחרים י"ל דמותר להריח בבשמים של ערוה שאינה עליה דהוי ספקא דרבנן ולקולא אך כל שיש חשש היריהור י"ל דהוי חשש דאורייתא וכן ראוי להתמיר וכפסק הברכ"י ועיין מ"ש בברכ"י על גידה דף קפה דיש להתמיר שלא לברך על בשמים של אשתו נידה אם מיוחד לה לימי נידתה וכן אם הם עליה יש לדון להתמיר דסב"ל.

עוד בדין להריח בבשמים של ערוה ואם יש חילוק בין מכירה או לא

ד. והנה לטעם ראשון של הט"ז דאסור לברך על בשמים של ערוה הואיל ועשויים לדבר ערוה משמע

ה בשמים של עבודת כוכבים אין מברכין עליהם, לפי שאסור להריח בהם :

ו מסיבה של עובדי כוכבים אין מברכים על בשמים שלהם, דסתם מסיבתן לעבודת כוכבים :

ז היה הולך חוץ לברך והריח ריח טוב, אם רוב העיר עובדי כוכבים אינו מברך ואם רוב ישראל מברך :

ח נתערב ריח שמברכין עליו בריח שאין מברכין עליו, הולכים אחר הרוב :

ביאור

לכאורה דאפילו אינו יודעה ומכירה חוששים שיבוא לידי עברה ונלע"ד דטעמו כמו הרשב"א דעשויים להטיל ארס של יצר ולכן אסור להריח בהם וצ"ב דאטו ריח חמור מבגד צבעונים דאסור להסתכל בהם רק בידועה ומכירה ואולי אה"נ דחמור ואמנם אין זה פשוט די"ל דע"כ לא אסר הרשב"א אלא בידועה ומכירה ולכאורה י"ל דידועה ומכירה שנקט הט"ז קאי על שני הטעמים אך פשט הט"ז משמע דמתחילה לא נחת לחשש הירחור אלא עצם זה שעשוי לערוה גזרו בו וצע"ק ומ"ב ס"ק יז נקט את הטעם האחרון של הט"ז ומשמע קצת דס"ל דל"פ, ודו"ק. וכתב מ"א דבפנויה שאינה נידה שרי וכן יש להוכיח ממה שהאריך הרמב"ם לכתוב ערוה מן העריות דמשמע דלא בכל ערוה מיירי ואמנם במ"ב כתב להחמיר ולסיבום אין להריח בריח של בשמים של ערוה ועיקר הדין דוקא כשהוא על גופה ומ"מ יש להחמיר אפילו אינו על גופה ולענין ברכה אין לברך בכל אופן כשהוא של ערוה ובאשתו שאין מיחד לה כשהיא נידה מותר לברך עליהם.

סעיפים ה, ו, ז

בדין בשמים שיש בהם ספק שמא של ע"ז הם

בבה"ל ד"ה 'ואם רוב' כתב להקשות מדוע במחצה על מחצה מותר להריח הא כיון שיש ספק שמא הוי בשמים של ע"ז הו"ל ספקא דאורייתא ולחומרא והגיה בצ"ע ולפענ"ד י"ל דהכא הוי כעין ס"ס דהא בסעיף ו אמרינן דסתם מסיבתן לע"ז וש"מ דאינו ברור דכן הוי אלא הני הוי סתמא ובמ"ב ס"ק כב פי' דכשיש רוב גוים תלינן שהם של רוב גוים שעשאוים במסיבה ומשמע דאינו ברור דהוא מסיבה של ע"ז וא"כ הוי כעין ס"ס ספק דילמא אינו מסיבה ודילמא הוי ישראל ולכן מקילים מס"ס להריח.